

Iz pedagoške teorije i prakse

Stručni rad
UDK 373.2

Vanja Šuško i Sandra Zjačić-Ljubičić

Suradnja odgojitelja u eTwinning projektima

Sažetak

U ovom radu promišlja se o procesima, načinima i razinama suradnje odgojitelja koji sudjeluju u eTwinning projektima. O nužnosti suradnje u vidu refleksivne prakse i postojanja refleksivnog prijatelja govore mnogi autori, ali i službeni dokumenti. Sama eTwinning platforma prepoznata je kao idealno mjesto za provođenje odrednica koje definira pojam kvalitetne odgojno-obrazovne prakse u vrtićima. U radu je dan prikaz triju eTwinning projekata istaknutih zbog određenih značajki spomenutih i opisanih u samom tekstu. Opisani projekti i načini suradnje odgojitelja potvrdili su rezultate istraživanja spomenutih znanstvenika, a koji se odnose na to da zajednička suradnja, razgovor, promišljanja, refleksije i otkrivanje novih mogućnosti doprinose povezivanju odgojitelja, jačanju njihovih kompetencija i svojevrsnom osjećaju povezanosti i sinergije koja dovodi do partnerskog odnosa.

Ključne riječi: eTwinning projekti, kvaliteta, odgojitelji, refleksivna praksa, suradnja

Uvod

Pojam timskog rada i suradnje te njihove važnosti spominje se u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) u poglavlju o planiranju i oblikovanju kurikuluma vrtića. Ističe se da se „planiranje kurikuluma temelji na kvalitetnoj komunikaciji i profesionalnoj suradnji odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića“ (NKRPOO, 2014, str. 44). Kao važno, istaknuto je da svi dionici odgojno-obrazovnog procesa trebaju zajedno promišljati o praksi te je nakon realizacije planiranog potrebno vrednovati sam odgojno-obrazovni proces jer je kvaliteta tog procesa kolektivno postignuće. U ovom službenom dokumentu Republike Hrvatske spominju se i profesionalne zajednice učenja usmjerene na poticanje svih dionika uključenih u odgojno-obrazovni proces na kontinuiranu razmjenu iskustava i znanja kao osnove zajedničkog razvoja i učenja.

Dječji vrtić je zajednica koja uči, kao što u svojoj knjizi kaže E. Slunjski (2008), te ističe ulogu odgojitelja kao refleksivnih praktičara koji zajednički istražuju vlastitu praksu, razmjenjuju vlastita razmišljanja o praksi te stvaraju nova, zajednička cjelovita razmišljanja. Autorica kaže da su svakom odgojitelju potrebni drugi odgojitelji, kao što je on potreban i njima sama, kako bi zajedno uspjeli razumjeti određeni odgojno-obrazovni proces. Spremnost za rad u timu podrazumijeva se pri samom zapošljavanju odgojitelja. On podrazumijeva otvorenost, spremnost na suradnju, fleksibilnost i uvažavanje tuđeg mišljenja. Kada govorimo o timskom radu, važno je dotaknuti se i pojma refleksivne prakse koja je u vrtićima vrlo bitna kao dio pro-

fesionalnog rasta i razvoja svakog pojedinca. O ovoj temi ne govore samo službeni dokumenti (NKRPOO, 2015; Priručnik o samovrednovanju ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2012), već i mnogi recentni autori (Mlinarević, 2016; Slunjski, 2012; Slunjski, Šagud, Brajša-Žganec, 2006; Vekić-Kljaić, 2022; Vujičić, Boneta, Ivković Hodžić, 2015; Vujičić, Čamber Tambolaš, Navratil, 2018 i dr.).

Pojam refleksivnog prijatelja spominju Slunjski, Šagud i Brajša-Žganec (2006) u svom radu definirajući ga kao osobu, odnosno kolegu, s kojim odgojitelj može otvoreno razgovarati prihvaćajući mišljenja i eventualne kritike sa svrhom zajedničkog promišljanja o vlastitoj odgojno-obrazovnoj praksi. Isti pojam navodi se i u Priručniku za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012) gdje se spominje da se radi o osobi koja može pomoći u davanju šire perspektive koja može upozoriti na neke stvari koje pojedinac u datom trenutku nije sposoban uvidjeti. Zajedničkim promišljanjem i analizom samog odgojno-obrazovnog procesa i njegovih rezultata dolazi do poboljšanja kvalitete istog.

Također, u Priručniku za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012) spominju se i prednosti povezivanja i profesionalne razmjene i komunikacije odgojitelja i stručnih timova iz različitih ustanova. Ovim načinom povezivanja omogućuje se kontinuirana emocionalna, psihološka, ali i profesionalna pomoć potrebna za ostvarivanje što kvalitetnije prakse pojedinaca, ali i ustanova, čime dolazi do pozitivnih promjena prakse uslijed novih saznanja i stvaranja novih perspektiva. Ovdje dolazimo do pitanja radi li se u takvim odnosima samo o suradničkoj razini ili

i među stručnjacima dolazi do partnerskih odnosa. O razlici između engleskih pojmova *collaboration* i *cooperation* u svom članku govori Maljković (2016). Prvu riječ autor prevodi kao „suradnja“, a drugu kao „partnerstvo“. U svijetu odgojno-obrazovnih ustanova riječ partnerstvo podrazumijeva najviši stupanj suradničkih odnosa, najčešće s roditeljima. Pašalić Kreso (2004) smatra da suradnja podrazumijeva odnose koji su često površni i formalni te ne mogu dovesti do većih učinkovitih promjena koje uključuju kvalitetu. Partnerstvo je najviša faza uspostavljanja suradničkih odnosa te uključuje neki zajednički cilj, dijeljenje odgovornosti, dogovaranje, ravnopravnost i odnos temeljen na međusobnom poštovanju. Autorica Capra (2016) promišljajući o profesionalnim timskim odnosima, spominje da je ključno povjerenje u odnosima koje se dijeli u tri kategorije: osobno povjerenje, funkcionalno povjerenje i povjerenje u uzajamnost. Sve tri kategorije bitne su za kvalitetnu suradnju kojoj se težilo u našem radu.

Pregled istraživanja vezanih uz refleksivni timski rad odgojitelja

Mowrey i King (2019) proveli su istraživanje koje se bavilo promatranjem suradnje među odgojiteljima različitih ustanova. Zaključili su da do neformalne i češće suradnje dolazi kada surađuju odgojitelji iz istih ustanova dok do suradnje između različitih ustanova dolazi rjeđe i više formalno.

Vujičić, Čamber Tambolaš i Navratil (2018) provele su istraživanje u koje su uključeni studenti predškolskog studija, budući odgojitelji. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji vrijednost refleksivne prakse već tijekom inici-

jalnog obrazovanja jer već tada budući odgojitelji razvijaju svoje sposobnosti refleksivnog praktičara koji takvim načinom rada kontinuirano promišljaju o kvaliteti svoje prakse te vrednuju učinke vlastitih postignuća. Do sličnih zaključaka došli su u drugom istraživanju i Vujičić, Boneta i Ivković Hodžić (2015) gdje su došli do zaključka da pomoću aktivnih diskusija profesora i studenata o praksi dolazi do poboljšanja refleksivne prakse studenata i redefinicije vlastitog pedagoškog rada.

Vekić-Kljaić (2022) provela je istraživanje o refleksivnoj praksi kao obliku profesionalnog razvoja odgojitelja. Suradnja sa stručnjacima direktno uključenim u odgojno-obrazovni proces prema rezultatima istraživanja poboljšava kvalitetu same odgojno-obrazovne prakse te su mogućnosti rješavanja određenog problema znatno veće.

Zanimljiv je rezultat istraživanja Gragg i Stewart Collet (2021) koji spominje sreću i zadovoljstvo koje su odgojitelji osjetili tijekom suradnje i zajedničkih promišljanja vezanih uz temu istraživanja, a doveli su do razvoja međusobnog povjerenja.

eTwinning projekti u dječjem vrtiću

Mogućnosti suradnje i zajedničke refleksivne prakse koja dovodi do dobrobiti za sve dionike odgojno-obrazovnog procesa (djecu, odgojitelje, roditelje, stručne suradnike te užu i širu zajednicu) velike su kada razmišljamo u kontekstu eTwinning projekata. Odgojitelji se umrežavaju u šire zajednice učenja koje uključuju i stručnjake iz drugih zemalja te time imaju i sami priliku za razmjenjivanje ideja i učenje u suradničkom *online* okruženju. Benefiti ovakve

suradnje višestruki su, a uključuju jačanje socijalnih i digitalnih kompetencija, empatiju, uvažavanje i razumijevanje vlastite i tuđe kulture, sličnosti i razlika te kontinuirani rad na vlastitim kompetencijama i bogaćenju prakse. Ovaj način rada povezuje i odgojitelje iz različitih ustanova koji imaju zajedničke interese, što je važno i za kvalitetu same ustanove u kojoj pojedinac djeluje.

Važnost dokumentiranja odgojno-obrazovnog procesa spomenula je Slunjski (2012) budući je na taj način sam proces učenja pregledan i vidljiv svim uključenim sudionicima, a i šire. U kontekstu refleksivne prakse, dokumentacija omogućuje (re)interpretaciju procesa zajedničkog učenja i sam uvid u taj proces te omogućuje pažljivije i detaljnije promatranje i uvid u aktivnosti i potrebe djece sa svrhom poboljšanja kvalitete rada za dobrobit djeteta. Sama eTwinning platforma omogućuje brz i jednostavan pregled planiranih i ostvarenih poticaja i aktivnosti, kao i rezultata istih. Odgojitelji uključeni u pojedini projekt prema osobnom interesu ili interesu skupine mogu putem *chat* grupa i *online* sastanaka sudjelovati u refleksijama te zajednički mijenjati i graditi projekt. Cilj projekata je zajednički doprinos i suradnja ne samo uključenih odgojitelja, već i djece i roditelja. Potiče se diseminacija rezultata i uspjeha pojedinog projekata.

U daljnjem tekstu bit će dan prikaz triju eTwinning projekata istaknutih zbog određenih značajki spomenutih u samom tekstu. Tijekom provedbe projekata roditelji i ravnatelj obaviješteni su i upoznati s ciljevima i rezultatima te su poštivani etički standardi za rad s djecom.

Razine suradnje odgojitelja u eTwinning projektima

U okviru državnog projekta koji je pokrenula učiteljica Sandra Vuk 2015. godine proveden je projekt pod nazivom *20 dana dobrote*. Projekt je dobio Nacionalnu oznaku kvalitete. Osnovna ideja projekta jest prenošenje adventskog duha onima koji ga nemaju s kim ili kako podijeliti i osjetiti. Radi se o vremenu kada se svi prisjećaju svojih najbližih i manje bliskih, onih koje vole i rado ih susreću, ali za koje u ovo užurbano vrijeme imaju sve manje vremena. Potaknuti ovim razmišljanjima, odgojitelji uključeni u projekt zajednički su došli do ideje kako angažirati sve u skladu s mogućnostima prateći ideju buđenja ljubavi i dobrote te osvješćivanja važnosti međusobnog pomaganja i buđenja osjećaja solidarnosti za one koji su usamljeni, tužni i zapostavljeni, a potrebna im je samo jedna riječ, blagi pogled ili poljubac. Praktično geslo akcije došlo je iz stihova „kad se male ruke slože, sve se može“, u skladu s kojim su, nakon zajedničke radionice s roditeljima, dogovorene smjernice projekta. Zajednički s djecom i roditeljima kreirana je lista zadataka s aktivnostima za svaki dan – kako unutar, tako i izvan vrtića. Tijek akcije praćen je na prigodnom adventskom stablu skupine na način da su se svakodnevno prekrizili izvršeni zadatci – od izrade božićnih i novogodišnjih ukrasa, preko posjeta susjedima i starijima, nazivanja i razgovora s bakama i djedovima... Prikladno su imenovani određeni dani te su dobili nazive: Dan lijepih riječi, Dan crtića, Dan okusa kad smo iskušavali nove slatkiše, Dan priča i pričalica, Dan zagrljaja i Dan smijeha, Dan božićnih i novogodišnjih pjesama i drugi. Tijekom projekta djeca su uz

pomoć odgojitelja ili samostalno izrađivala razne božićne ukrase, čestitke, slike i jaslice te su prodajom istih na Božićnom sajmu prikupljena sredstva za donaciju akciji Marijinih obroka. Marijini obroci globalni su pokret koji podržava mnogo ljudi različitih načina života i podrijetla, a njihova misija je omogućiti ljudima ponudu novca, proizvoda, vještina ili molitve kako bi na taj način pružili pomoć onima koji trpe ekstremno siromaštvo u najsiromašnijim zajednicama. Nadalje, prikupili smo slikovnice, knjige i odjeću za Caritasov dom Kuća ljubavi. Svaki dan u skupini djeca su činila posebnim svojim kreativnim, iskrenim i maštovitim pristupom tematici. Svojom jednostavnošću i toplinom u projekt su uvela svoje roditelje, bake i djedove, prijatelje te rodbinu i susjede. Uključeni roditelji svakodnevno su iskazivali interes za tijek projekta te su pitali na koji način oni mogu pomoći. Rezultati su bili vidljivi u svakom pogledu.

Projekt *20 dana dobrote* prezentiran je na Smotri projekata iz područja Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u suradnji matičnih odgojitelja skupine i pedagoga vrtića. O njemu je objavljen stručni članak u Školskim novinama 2016. godine. U projektu je sudjelovalo 88 učitelja iz Hrvatske, Srbije i BiH, te 13 odgojitelja. Cilj projekta bio je stjecanje demokratske građanske kulture, poticanje empatije i osjećaja solidarnosti te razvoj socijalnih kompetencija, s naglaskom na toleranciju i uvažavanje. Rezultati projekta pokazali su jačanje samopouzdanja kod djece i osjećaja da su uvažavani. Primijećen je porast dijeljenja komplimenata te pripreme i dijeljenja lijepih crteža ne samo drugoj djeci i odgojiteljima, već i spremačicama, roditeljima, bakama i djedovima. Djeca, kao i odgojitelji,

stekla su nova saznanja vezana uz digitalne kompetencije. Kod djece je potaknut osjećaj solidarnosti u vidu da su djeca imala potrebu razgovarati s bliskim odraslima o tome kome idu prikupljena sredstva te ih je zanimalo kako će druga djeca reagirati kad dobiju poklon. Također, kod djece je potaknut osjećaj odgovornosti za uspjeh pojedinih segmenata projekta. Vezano uz refleksivnu praksu i suradnju odgojitelja u projektu, može se s vremenom primijetiti veći sklad u odlukama o tijeku projekta, načinu prezentacije aktivnosti djeci te prihvatanje konstruktivnih kritika sa svrhom uspjeha projekta za dobrobit djece.

Projekt *Artistic Children* drugi je projekt čiji će prikaz biti dan u ovom radu. Ovaj projekt bio je svojevrsna prijelaznica nakon razdvajanja odgojitelja koji su zajedno radili u skupini tijekom ranije opisanog projekta. Nakon zajedničkog ranijeg iskustva u sudjelovanju u 13 eTwinning projekata, te s određenim ranije stečenim znanjima i spoznajama vezanim uz vrijednosti ovih projekata, svaki od odgojitelja provodio je projekte unutar novih skupina, u različitim objektima. Ovdje će biti dan prikaz projekta koji je dobio Europsku i Nacionalnu oznaku kvalitete. U ovom međunarodnom projektu sudjelovalo je 12 učitelja i odgojitelja iz 9 zemalja. U okviru matične skupine, osim djece, odgojitelja i roditelja, u projektu su sudjelovale Gradska knjižnica Špansko-sjever i Galerija Klovičevi dvori u Zagrebu. Tijekom projekta poticane su digitalne kompetencije djece (uz pomoć odgojitelja djeca su koristila *Word*, *Pixton*, *Word art*, *Storyjumpers...* igrala su *online* igre, a najviše su ih dojmile *Jigsaw puzzle*; razgovarano je o tome što je *fake news* (sigurnost i važnost provjeravanja informacija na internetu)), govorilo se o speci-

fičnostima i obilježjima uključenih zemalja te je poticana sposobnost uočavanja različitosti umjetničkog opusa različitih slikara pretražujući internet. Djeca su predlagala sadržaje vezane o državi u kojoj žive, a koji bi se mogli pokazati drugoj djeci sudionicima projekta. Djeca su s odgojiteljima sadržaje pronalazila na internetu ili bi kod kuće razgovarala s roditeljima te prenosila u vrtiću informacije koje su dobila kod kuće. U zadnjem dijelu projekta djeca su s odgojiteljima posjetila izložbu hrvatskog slikara V. Bukovca. U srpnju, nakon završetka projekta, u Gradskoj knjižnici Špansko-sjever postavljena je izložba likovnih radova nastalih u ovom eTwinning projektu. Djeca su tijekom projekta proširila znanja o drugim zemljama i kulturama prihvaćajući pritom različitosti, produbila znanja o medijima te ojačala samopouzdanje. Aktivnosti vezane uz projekt provodile su se individualnim pristupom (npr. *Pixton*, metoda estetskog transfera...), u manjim (npr. *Jigsaw puzzle*, *collaborative art*, *facebook*...) i većim (npr. gledanje sadržaja koje su postavile druge zemlje članice projekta ili sadržaja vezanih uz likovni opus pojedinog slikara) grupama. Djeca su bila zainteresirana za gledanje videa i fotografija koje su postavili drugi sudionici projekta, a osobito ih je zainteresiralo slušati kako druga djeca pričaju na engleskom jeziku. Također, djeci su ponudene i određene STEAM aktivnosti tijekom kojih su u ovim procesno orijentiranim aktivnostima obratila pažnju na likovnu kompoziciju nastalu tijekom i nakon samih STEAM aktivnosti. Osim što su djeca mogla čuti drugu djecu kako govore engleski jezik i komentirati razumiju li što ona govore, te njihov možda drukčiji naglasak tijekom govora na engleskom jeziku, tijekom projekta obogatila su vla-

stite digitalne kompetencije, proširila kulturnu svijest i izražavanje istražujući s odgojiteljima i roditeljima kod kuće slikare o kojima se pričalo u vrtiću te su jačala samopouzdanje multidisciplinarnim pristupom koji ostavlja dovoljno prostora za pronalaženje vlastitih ideja i izražavanje kreativnosti. Suradnjom s drugom djecom i ustanovama djeca su jačala i proširivala socijalne i građanske kompetencije te stekla saznanja o tome da potrebne informacije uvijek mogu pronaći na internetu. Razgovarajući među sobom o viđenim sadržajima, obogaćivala su rječnik te jačala još jednu kompetenciju potrebnu za cjeloživotno učenje: komunikaciju na materinsko-m jeziku. Digitalne kompetencije djece znatno su obogaćene te su proširile dječje vidike jačajući pritom ostale ranije navedene kompetencije.

Odgojitelji i učitelji surađivali su na način da su zajednički odabrali logo i poster projekta, dogovorili sigurnosne postavke i pravila, nalazili se na online sastancima komentirajući prošle i buduće korake projekta, komunicirali u *WhatsApp* grupi, pronalazili sadržaje koje će prezentirati svojoj skupini i ostalim sudionicima projekta, koristili *Web 2.0 tools* (ukoliko netko nije razumio kako se nešto koristi, voditelji projekta objasnili su), zajednički su u *chatu* odlučili koja će biti zadnja zajednička aktivnost (predstaviti drugima slikara iz svoje države), dijelili i konzultirali se oko upitnika za roditelje i djecu te općenito dogovarali se oko svih koraka projekta prema potrebi uvažavajući potrebe i interese djece iz vlastite skupine. Zajedno su izradili virtualnu izložbu, godišnji kalendar, razne zajedničke mape na stranicama projekta, razgovarali o načinima distribucije rezultata projekta te dogovorili podjelu certifikata o sudjelovanju za djecu. Djeca su pak sudjelovala u odabiru videa

o vlastitoy državi koji su podijelila na stranicama projekta. Izradili su zajedničku fotografiju svoje skupine u *Pixtonu* pomoću koje je napravljen zajednički godišnji kalendar, dopunili *Acrostic poetry*, sudjelovali u obilježavanju *Safe Intenet Daya* te izradili zajedničku sliku s djecom iz drugih zemalja članica projekta za kraj projekta. Jedni drugima izradili su čestitke za vrijeme blagdana. Za izradu konačnog proizvoda djeci je zbog njihove dobi bila potrebna pomoć odgojitelja. Zajedno s odgojiteljima pogledala su i prokomentirala radove druge djece te razgovarala o tome kako bi oni mogli doprinijeti zajedničkoj slici te što bi mogli nacrtati. Obzirom na to da nisu svi mogli crtati, jedna djevojčica je nacrtala ono što su djeca dogovorila između sebe. Roditelji, djeca i njihovi odgojno-obrazovni djelatnici ispunili su *online* upitnik vezan uz zadovoljstvo projektom, čiji rezultati su prikazani na *Twinspaceu*. Odgojitelji i učitelji napisali su vlastitu evaluaciju projekta. Roditelji i pedagog vrtića redovito su obavještavani o rezultatima i načinu provođenja projekta putem *e-maila* ili usmeno te im je bila dostupna mapa projekta. Rezultati projekta dostupni su na Facebooku i Instagramu te projekt ima svoj blog.

U nedavnom projektu *Fun with Math* sudjelovala su oba odgojitelja iz prvog primjera, no sada iz različitih objekata. Jedan od odgojitelja bio je i suosnivač navedenog projekta. U ovom međunarodnom projektu sudjelovalo je 24 odgojitelja iz Rumunjske, Poljske i Hrvatske. Projekt je dobio Nacionalnu oznaku kvalitete. Ovim projektom stvorena je prilika za pristup još jednom stilu učenja - učenju matematike pri čemu se koristi um, korelacijom matematičkog sadržaja sa stvarnim životom, onime što dijete okružuje te s drugim iskustvenim područjima.

Djeci su nudieni poticaji i aktivnosti visokog obrazovnog kvocijenta prilikom kojih su imala mogućnost koristiti raznovrsne materijale zabavnog i atraktivnog karaktera. Na taj način djeca su polako uvidala da matematika nije hladna, suhoparna, već naprotiv - može biti zabavna. Poticaj za projekt bio je stav kreatora da jednostavno oponašanje i reprodukcija uvijek vodi u intelektualnu pasivnost. Stoga je autor poslušao preporuku J. J. Rousseaua koji kaže da treba dijete približiti problemima i pustiti ga da samo odgovori. Vođen ovim razmišljanjima, autor projekta došao je do zaključka da je najbolji način da se dijete uvede u misterije matematike igra sa svojom zabavnom stranom, gdje se dijete navikava na samoosmišljavanje problema i otkrivanje načina za njihovo rješavanje ulaganjem vlastitog truda u kooperaciji i sukonstrukciji s drugim dionicima projekta. Ovim projektom djeca su obogatila svoje digitalne kompetencije i suradničko učenje te je kod njih potaknuto divergentno mišljenje. Suradnja odgojitelja odvijala se putem *TwinSpacea* na *eTwinning* platformi, a uključivala je zajednička promišljanja o nudenim sadržajima na osnovu dosadašnjih procjena i zajedničkih refleksija. U okviru projekta korišteni su različiti web-alati te je kreirana zajednička priča o brojevima koju su osmislila djeca. Suradnja odgojitelja iz prvog projekta odvijala se na način da su međusobno razgovarali o situacijama i novim metodama koje su nudili kolege iz drugih zemalja sudionica projekta te su zajednički pronalazili rješenja kako prikazati određene sadržaje u svojoj skupini. Također, pretraživali su internet tražeći igre primjerene djeci iz vlastitih skupina te izmjenjivali dostupne informacije.

Zaključak

Opisani projekti i načini suradnje odgojitelja potvrdili su rezultate istraživanja spomenute u poglavlju Pregled istraživanja vezanih uz refleksivni timski rad odgojitelja. Zajednička suradnja, razgovor, promišljanja, refleksije i otkrivanje novih mogućnosti doprinijeli su povezivanju odgojitelja, jačanju njihovih kompetencija i svojevrsnom osjećaju povezanosti i sinergije koja je dovela do partnerskog odnosa. Time su potvrđeni i rezultati istraživanja Gragg i Collet (2021) koji govore o svojevrsnoj sreći, ispunjenosti i zadovoljstvu prilikom zajedničkih refleksija i promišljanja. Odgojitelji uključeni u opisane projekte s vremenom su, učeći i stvarajući iskustva zajedničkim promišljanjem i refleksijama, postali jedan drugome refleksivni prijatelji te je između njih stvoren partnerski odnos, što je doprinijelo kvaliteti njihova odgojno-obrazovnog rada na dobrobit svih sudionika projekata.

Prednost eTwinning platforme je u mogućnostima koje nudi, a odnose se na jačanje digitalnih kompetencija, suradničkih učenja refleksivnih praktičara te mogućnost preglednog dokumentiranja koje kao važno navodi Slunjski (2012). Kao što su u svom radu rekle Vujičić i Rusijan-Ljuština (2012), valja konstatirati da je refleksivna praksa usko povezana uz pojam cjeloživotnog učenja kao procesa kontinuiranog osobnog usavršavanja, a na dobrobit svih sudionika procesa – odraslih i djece te šire i uže društvene zajednice.

Ovaj rad nastao je kao proces osobnog iskustva i promišljanja autora te može poslužiti drugim odgojiteljima kao početna točka u procesu njihova promišljanja vlastite prakse te znanstve-

nicima kao ideja za daljnji rad i istraživanja u području suradničkih odnosa odgojitelja.

Literatura

Capra, C. (2016). If Trust is a Glue of a Network. *Greater than the Sum*. Dostupno na <https://greaterthanthesum.com/types-trust-networks/>

Gragg, S., & Collet, V. S. (2021). Joy in Collaboration: Developing Early Childhood Teacher Professionalism through Lesson Study. *Journal of Research in Childhood Education*, 36(2), 296–309. <https://doi.org/10.1080/02568543.2021.1953643>

Maljković, N. (2016). Suradnja ili partnerstvo?. *Dobra ekonomija*. Dostupno na <https://medium.com/dobra-ekonomija/suradnja-ili-partnerstvo-8274d9431d2f>

Mlinarević, V. (2016). IMPLICITNE PORUKE U SKRIVENOM KURIKULUMU SUVREMENE ŠKOLE. *Život i škola, LXII* (2), 13-25. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/179014>

Mowrey, S. C., i King, E. K. (2019). Sharing Experiences Together: Within- and Across-Sector Collaboration among Public Preschool Educators. *Early Education and Development*, 30(8), 1045–1062. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/10409289.2019.1656986>

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2012). Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Agencija za komercijalnu djelatnost d.o.o. Zagreb

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, *Narodne novine*, 5/2015.; Dostupno na <https://www.azoo.hr/images/>

strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf

Pašalić-Kreso, A. (2004). Koordinate obiteljskog odgoja: prilog sistemskom pristupu razumijevanja obitelji i obiteljskog odgoja. Sarajevo: Jež

Slunjski, E. (2012). Zajednica koja uči: prevladavanje podijeljenosti teorije i prakse. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18 (69), 12-15. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/123787>

Slunjski, E. (2008). Dječji vrtić - zajednica koja uči. Zagreb: Spektra Media.

Slunjski, E., Šagud, M. & Branaš-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči. *Pedagogijska istraživanja*, 3 (1), 45-57. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/139311>

Vekić-Kljaić, V. (2022). REFLEKSIVNI PRAKTIKUMI KAO OBLIK PROFESIONALNOG RAZVOJA ODGOJITELJA. *Marsionia: časopis za društvena i humanistička istraživanja*, 1 (1), 99-107. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/281843>

nja, 1 (1), 99-107. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/281843>

Vujičić, L., Boneta, Ž., Ivković Hodžić, Ž. (2015). The (Co-)Construction of Knowledge within Initial Teacher Training: Experiences from Croatia. *Center for Educational Policy Studies Journal* 5(2):139-157. DOI:10.26529/cepsj.146

Vujičić, L., Čamber Tambolaš, A. & Navratil, T. (2018). Socijalno okruženje i kvaliteta socijalnih interakcija: perspektiva budućih odgojitelja. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.1), 95-111. Dostupno na <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3051>

Vujičić, L., Rusijan-Ljuština, V. (2012). Odgajatelj-istraživač osobne prakse u instituciji ranog i predškolskog odgoja: iskustva iz Hrvatske. U: Bunčić, V. (ur.). IV International Interdisciplinary Scientific Professional Conference „New Horizons in Education, Culture and Sports“: proceedings.

Summary

Childhood educator cooperation in eTwinning projects

This study delves into the processes, methods, and levels of collaboration among early childhood educators participating in eTwinning projects. The necessity of collaborative reflective practice and the role of a reflective partner are emphasised by numerous scholars and policy documents. The eTwinning platform is widely acknowledged as an ideal setting for implementing the guidelines that define quality educational practice in kindergartens. Three exemplary eTwinning projects are presented, highlighting specific characteristics discussed in the text. The analysis of these projects and the collaborative practices of the educators involved confirm the findings of previous research, highlighting how shared collaboration, dialogue, reflection, and the exploration of new possibilities foster connections among educators, strengthen their competencies, and create a sense of partnership and synergy.

Keywords: eTwinning projects, quality, educators, reflective practice, collaboration